

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ג' שבט תשע"ב

פרשה:

פרשת בא

כותרת:

מנין - פצצת אנרגיה...

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת בא

מנין - פצצת אנרגיה...

לאחרונה התגלו בישראל מצבורים אדירים של גז טבעי עד כדי כך שהמומחים מעריכים כי ייתכן והמצבורים הללו יספיקו לאוכלוסייה הישראלית למשך עשרות השנים הבאות וגם ליצוא למדינות אחרות. כמובן כולם כבר רבים עם כולם מי יקבל את הכסף ומי ירוויח מכל העסק הזה.

מה שמעניין הוא שהגז הוא חומר שאין לו טעם ולא ריח וגם לא צבע. לפני מאות שנים, כאשר הכורים במכרות הפחם גילו את הגז לראשונה הם הורעלו ממנו בלי לחוש בכך, משום שכאמור אין לו טעם, ריח וצבע או סימן-היכר אחר. כדי להשמר מהסכנה הזאת הם נהגו להוריד איתם למכרה חיות-בית קטנות, וכאשר החיות היו מתות היה זה עבורם אות אזהרה שיש גז במכרה הזה. בימינו מוסיפים לגז חומר בעל ריח כדי שאפשר יהיה לאתר מיד דליפת גז. שנים רבות חלפו עד שלמדו לנצל את האנרגיה הזאת של הגז לדברים חיוביים וחיוניים כמו חימום וכיו"ב (ראה גם 'נפלאות הטבע' כרך ב עמ' 170).

* * *

כל יהודי יודע שאם ברצונו לומר קדיש הוא זקוק למנין יהודים. בכל מקום שאתה הולך - ליד בית כנסת או אפילו בשדה תעופה - ייתכן שמישהו יעצור אותך בספונטניות ויבקש ממך להצטרף אליהם למנין מתפללים.

מאיפה מגיע הסיפור הזה של מנין? מה המקור לזה?

מקור אחד בתורה אנחנו מוצאים בסיפור הידוע של המרגלים. כאשר עשרת המרגלים חזרו מהארץ והוציאו את דיבתה רעה, אמר הקב"ה למשה "עד מתי לעדה הרעה הזאת". על המילים הללו עומד רש"י ואומר: "מכאן לעדה שהיא עשרה" (במדבר יד, כז). מכאן למדנו ש"עדה" זה עשרה יהודים.

הירושלמי במסכת ברכות (פרק ו ה"ג) לומד את המקור למנין מהסיפור של אחי יוסף. בפרשת מקץ מסופר על האחים שירדו למצרים לרכוש אוכל והתורה מספרת ש"וירדו אחי יוסף עשרה" (בראשית מב, ג). אומר המדרש תנחומא (מקץ ו): "ולמה עשרה שיש בהן כוח לדחות הפורענות שכן כשבא הקב"ה להחריב את סדום והיה אברהם אבינו מבקש עליהן רחמים מן השמים, התחיל מספר מן חמישים עד עשרה ... כי עשרה היא עדה ... לכך נאמר וירדו אחי יוסף עשרה".

הרי שיש לנו שניים-שלושה מקורות בתורה על ענינים שכרוכים בעשרה אנשים, ומעניין שבכל המקורות הללו לא מדובר על מקרים כל-כך נחמדים... (ראה 'לקוטי שיחות' כרך לג עמ' 85).

אבל השאלה היא, מדוע באמת צריך דווקא עשרה אנשים ל'מנין'? מדוע לא מספיקים שבעה יהודים כדי להצטרף ביחד ל'מנין' או שנים-עשר יהודים כנגד שבטי ישראל?! מה מיוחד במספר עשר דווקא?!

איפה אנחנו מוצאים את המספר עשר בתורה? (שאלה לקהל)

התשובה הישירה שעולה לנו לראש היא, כמובן, עשרת הדברות. הקב"ה בחר לתת לנו בהר סיני את חוקי התורה דווקא בעשרה דברות, לא בתשע ולא באחד-עשרה.

הדבר השני: עשרת המכות שעליהם אנחנו קוראים בשבועות האחרונים בפרשיות השבוע כאשר הקב"ה הכה את מצרים. גם כאן לכאורה לא היה כל הכרח להנחית על המצריים דווקא עשר מכות; הלא הקב"ה היה יכול להוציא את בני ישראל ממצרים ברגע אחד, הרי מספיק שפרעה ישנה את דעתו ויניח לכולם לצאת מארצו או לחילופין שימות, או אין-ספור דרכים אחרות. ומכל-מקום מסיבה מסויימת ה' בחר לתת להם דווקא עשרה מכות.

אולם ישנו ענין נוסף במספר עשר שלא הרבה יודעים עליו. המשנה במסכת אבות אומרת "בעשרה מאמרות נברא העולם" (פ"ה, א). כשהקב"ה ברא את העולם הוא ברא אותו באמצעות הדיבור, באמירות, "הוא אמר ויהי". האמירה המפורסמת ביותר היא "ויאמר אלקים יהי אור", והיו עוד תשע אמירות כמו: "ויאמר אלקים יהי רקיע", "ויאמר אלקים נעשה אדם" וגו'. ה' בחר לברוא את העולם דווקא באמצעות עשרה מאמרות שיצאו מפיו.

האדם צריך להיות תמיד מודע שהקב"ה הוא זה שבורא את העולם, והקב"ה הוא זה שאומר "יהי אור" ולכן יש אור, הוא זה שאומר "נעשה אדם" ולכן אני נמצא בעולם.

אבל במשך הדורות אנשים שכחו שיש בורא עולם ועבדו עבודה זרה. ולכן כאשר ה' רצה לתת את התורה שהיא כוללת את החוקים שעל פיהם כולם צריכים להתנהג - לא היה למעשה אל מי לדבר בכלל שהרי אף אחד לא ידע בכלל שיש בורא לעולם. כדי להוריד את הקליפה שמעלימה ומסתירה על עשרת המאמרות - הוא הוריד לעולם את עשרת המכות שעוררו ו"הזכירו" לכולם שיש בורא עולם שהוא הבעה"ב, "וידעו מצרים כי אני ה'" וגו'.

רק לאחר המכות במצרים הקב"ה נתן את עשרת הדברות. בתחילה היה צריך לדעת ולהכיר שיש בורא עולם ורק לאחר מכן ניתנה האפשרות לקבל את הוראותיו.

ישנו עוד דבר מעניין שהוא במספר עשר. ההלכה היא שבכל פעם שקוראים בתורה בציבור לא יפחתו מעשרה פסוקים, "אין פוחתין מעשרה פסוקים בבית הכנסת". שואלת הגמרא "הני עשרה כנגד מי ... רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני, ורבי יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם" (מגילה כא, ב).

כלומר, שהסיבה שצריך לקרוא בתורה לא פחות מעשרה פסוקים היא על-מנת להזכיר לנו על עשרת המאמרות ועשרת הדברות. ובמילים אחרות: להזכיר לנו שהקב"ה ברא את העולם והוא זה שנתן לנו את התורה.

ויש לומר שזהו עוד טעם מדוע צריכים דווקא עשרה יהודים לתפילה בציבור, כדי להזכיר לנו שה' ברא את העולם ונתן לנו את התורה.

* * *

אבא קובנר, יהודי ניצול שואה, היה בשעתו ממנהיגי גטו וילנא. אחרי השואה הוא עלה ארצה והיה סופר ומשורר.

הוא סיפר פעם שבשבוע הראשון לעלייתו לארץ ישראל הוא נסע לבקר בכותל המערבי. הוא התקרב לאבני הכותל, עמד במרחק פסיעה מהם, וחש חוסר שייכות למקום, הוא הרגיש שהוא נטוע בהוויה אחרת לחלוטין ושאינו מסוגל להתחבר לכותל. ואז לפתע מישהו משך בשרוולו וביקש ממנו להצטרף למנין. הוא חבש כובע והצטרף לתפילה ולפתע הוא החל להרגיש שהוא "הגיע לכותל", הוא חש תחושת שייכות למקום הקדוש הזה. כשהוא סיפר זאת, הוא ציין והוסיף כי העובדה שתשעת היהודים צריכים את היהודי האחד וכן האחד צריך את התשעה - זהו לדעתו הדבר הכי משמעותי ביהדות.

באה החסידות ומאירה את הרעיון של עשרה יהודים באור נעלה ורוחני יותר, וכאן אנחנו חוזרים למעשה לרעיון של הגז.

ב'אגרת הקודש' שלו (סימן כג) כותב אדמו"ר הזקן על מעלת המנין, והוא מצטט את מאמר חז"ל "אכל בי עשרה שכינתא שריא" (סנהדרין לט, א). כשעשרה יהודים נפגשים יחדיו - ולא דווקא גברים מעל גיל 13 - השכינה שורה עליהם. כשעשרה תינוקות יהודיים נמצאים יחד בחדר אחד הרי שהשכינה שורה וחופפת עליהם ברמה גבוהה מאד ובאותו חדר יש אנרגיות רוחניות גבוהות מאד.

מוסיף רבינו הזקן ואומר: "שמעתי מרבתי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו עד שהיה מתבטל ממציאאותו לגמרי".

אדמו"ר הזקן אומר למעשה שכאשר עשרה נשמות מישראל מתקבצים ביחד יש שם באותה שעה אנרגיה רוחנית כה גבוהה עד שאפילו מלאך אינו מסוגל להחזיק מעמד במחיצתם ומתבטל לגמרי. כשם שלגז אין טעם וריח וצבע ובכל זאת הוא קיים ויש לו אנרגיות אדירות - כך גם השכינה למרות שאין לה צבע וטעם וריח גשמיים - הרי היא קיימת ובכל התוקף.

זהו אפוא הכוח של עשרה יהודים שמתכנסים ביחד. ומזה אנחנו למדים שבכל עת מצוא ובכל שעת הכושר כדאי להמצא ביחד עם יהודים נוספים, לא רק כאשר צריך קדיש או תפילה. הדבר בוודאי נכון גם לגבי שיעורי תורה; אדם יכול ללמוד בגפו ביחידות, אבל אינו דומה אדם שלומד לבד לאדם שלומד בתוך חבורה של עשרה יהודים שאז השכינה שורה שם ברמות אחרות לגמרי.

ייתכן שזוהי גם הסיבה מדוע יהודים שומרי מצוות משתדלים שיהיה להם עשרה ילדים. הם רוצים את השכינה בביתם בתדירות ללא הפסקה. מה שבטוח שבבית עם הרבה ילדים ישן הרבה אנרגיות...